

Різдвяна пісня в прозі (скорочено)

Чарлз Діккенс

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

КУПЛЕТ ПЕРШИЙ

ПРИВИД МАРЛІ

Події відбуваються у Лондоні, де Ібензер Скрудж та Джейкоб Марлі довгі роки були компаньйонами. Скрудж був єдиним, хто провів Марлі на цвинтар, коли той помер 7 років назад. Смерть друга зовсім не вразила Скруджа, і в день похорону він уклав вельми вигідну оборудку.

Скрудж був справжнім скнарою з кам'яним серцем. Душевний холод заморозив ізсередини старечі риси його обличчя, загострив гачкуватий ніс, зморщив шкіру на щоках, скував ходу, змусив посиніти губи й почервоніти очі, зробив крижаним його скрипливий голос.

Одного разу, на Святвечір, старий Скрудж працював у себе в конторі і наглядав за своїм клерком, який у темній комірчині переписував папери. Скрудж дуже економив паливо, тож клерк мерз і грівся хіба своїм білим вовняним шарфом.

Раптом у контору влетів племінник Скруджа, який весело привітав дядька з Різдвом. Племінник прийшов запросити Скруджа до себе на святковий обід, та старого таке не цікавило. Скрудж сказав, що Різдво — це нісенітниця, і він радше завітає до дідька лисого. Привітавши клерка з Різдвом, племінник пішов додому, зовсім не втративши святкового настрою.

Тим часом прийшли два нові відвідувачі. Вони пред'явили свої документи і попросили Скруджа у ці святкові дні пожертвувати дещо для бідних і знедолених. Скрудж відповів, що не збирається жертвувати для ледарів і йому все одно, чи хтось помре з голоду. Зрозумівши, що наполягати марно, джентльмени пішли.

Місто готувалося до свята, і якийсь хлопчик припав носом до замкової щілини Скруджевої контори, бажаючи поколядувати. Скрудж так рішуче схопив лінійку, що співак одразу ж утік.

Нарешті час було закривати контору. Довідавшись від клерка, що той завтра хоче святкувати Різдво, а не йти на роботу, Скрудж наказав післязавтра з'явитися якомога раніше. Бідний клерк замотався у свій білий шарф і щодуху помчав додому. У нього навіть не було пальта, бо він не міг дозволити собі таку розкіш.

Скрудж пообідав у таверні і скоротав решту вечора за прибутково-видатковою книгою. Потім він пішов додому спати. Чоловік жив у квартирі, що належала колись його покійному компаньйонові. Квартира знаходилася в будинку, де, крім Скруджа, ніхто не жив, а всі інші приміщення винаймалися під контори.

На вхідних дверях, на місці дверного молотка, Скруджу раптом привиділося обличчя Марлі. Старого це вразило і налякало. Піднімаючись вгору величезними сходами, йому приверзлося, ніби поперед нього сходами рухається похоронний екіпаж. Скрудж пройшовся по кімнатах, щоб упевнитися, що все гаразд. Задовольнившись оглядом, старий замкнув двері в квартиру на два оберти ключа, чого досі за ним не спостерігалось. Потім він зняв краватку, вдягнув халат, нічний ковпак та домашні туфлі і сів біля каміна поїсти вівсянки.

Камін був старовинний, і на кахлях були зображені сцени зі Святого Письма. Та Скруджу на кожному кахлю привиджувалося обличчя Марлі. Тут раптом усі дзвіночки, які були в будинку, почали дзвонити. Потім почувся брязкіт заліза. Скоро перед Скруджем з'явився привид, який легко проникнув у кімнату крізь замкнені двері. Полум'я, що вже зовсім погасло в каміні, раптом яскраво спалахнуло, немов хотіло вигукнути: "Я впізнаю його! Це — Дух Марлі!" — і знову померкло.

Марлі оперізував довгий ланцюг, який волікся по підлозі. Ланцюг був із ключів, навісних замків, скарбничок, документів, ґросбухів і важких гаманців із залізними застібками. Тіло привида було прозоре.

Спершу Скрудж зовсім не повірив своїм очам, вважаючи, що з'їв щось не те і йому привиджується. Щоб довести, що він справжній, привид раптом страшно закричав і несамовито й моторошно загримів ланцюгами. Скрудж ледве не знепритомнів. Потім привид розмотав свою хустку на голові, і в нього відвалилася щелепа. Заламавши руки, Скрудж упав на коліна і почав просити пощади.

Привид розповів, що носить ланцюг, який сам скував собі при житті, а прийшов сюди, щоб зі Скруджем не сталося такого ж. Він не міг довго затримуватися тут, бо його чекали довгі роки виснажливих мандрів і каяття. У ці дні, коли рік добігав кінця, привид особливо страждав. Він говорив, що головною справою людини має бути турбота про ближнього, суспільне благо, милосердя, жаль, щедрість. Привид повідомив Скруджу, що скоро його відвідають: перший Дух з'явиться завтра рівно о першій, другий прийде наступної ночі також о першій, а третій — на третю добу опівночі.

Дух Марлі взяв зі столу свою хустку і знову обмотав нею голову. Відтак привид позадкував до вікна, яке відчинилося, і приєднався до безлічі таких самих, як він. Скрудж глянув у вікно. Примари всі були в ланцюгах і жахливо стогнали, багатьох з них старий знав за життя. Коли привиди зникли, Скрудж зачинив вікно і, відчувши втому, повалився на ліжко й заснув.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

КУПЛЕТ ДРУГИЙ

ПЕРШИЙ ІЗ ТРЬОХ ДУХІВ

Коли Скрудж прокинувся, була майже перша ночі. Старий не міг повірити, що проспав ледь не цілу добу.

Рівно о першій годині чиясь невидима рука відкинула з нього ковдру. Скрудж,

схопившись із ліжка, побачив перед собою дуже дивну істоту, схожу на дитину, але ще більше на старого. Привид мав довге біле волосся, як у дуже літньої людини, однак обличчя було дитяче. Одягнена ця істота була в білосніжну туніку, а в руці тримала зелену гілку гостролисту. З маківки у Привида вибивалось світло, а під пахвою він тримав ковпак, який слугував йому, очевидно, головним убором тоді, коли він волів не освітлюватися.

Це був Привид Давнього Різдва. Дух переніс Скруджа на сільську дорогу, обабіч якої лежали поля. Був зимовий день, і сніг укривав землю. Скрудж впізнав, що ріс тут, коли був хлопчиком. Він розхвилювався і попросив Духа вести його далі. Вони пішли дорогою, і вдалині зринуло невелике містечко. Їм зустрічалися конячки, які несли на своїх спинах хлопчаків. Дух сказав, що усе це лише тіні тих, хто жив колись, і вони його, Духа, та Скруджа не бачать.

Хлопці, роз'їжджаючись додому, бажали один одному веселого Різдва. Лише один з них залишився в школі, бо його не забрали додому. Це був Скрудж. Він сидів за партою і читав книгу про Алі Бабу. Раптом старий Скрудж сповнився жалю, дивлячись на самого себе в дитинстві, й заплакав. Потім він сказав Духові, що вчора увечері якийсь хлопчик заколядував біля його дверей, і зараз йому б хотілося дати тому хлопчику що-небудь.

Дух переніс Скруджа у інше Різдво. Скрудж-дитина немов підріс на очах. Він знову був у кімнаті сам-один, тоді як усі інші хлопчаки розійшлися додому на веселі канікули. Раптом у кімнату зайшла маленька дівчинка, сестра Скруджа. Вона говорила, що приїхала по нього, бо батько став дуже добрий, зовсім не такий, як колись. Він дозволив Скруджу повернутися додому. Діти сіли в екіпаж і весело рушили додому. Привид нагадав Скруджу, що його сестра померла вже заміжньою жінкою, і в неї залишилися діти — один син, племінник Скруджа.

Потім Дух переніс Скруджа в одну крамничку. Старий згадав, що колись його віддали сюди на навчання. Скрудж побачив старого Феззівіґа, власника магазину. Феззівіґ наказав своїм учням, молодому Скруджу і Діку Вілкінзу, кидати роботу і робити місце для танців. Потім прийшов скрипаль, місіс Феззівіґ, багато хлопців і дівчат. Почалося святкування, а після танців гостей пригощали найсмачнішими стравами. Під кінець старий Феззівіґ з дружиною виконали чудовий танець. Коли годинник пробив одинадцятку, домашній бал закінчився.

Доки тривав бал, Скрудж поводився як божевільний. Всім своїм еством він був із танцюристами, з тим юнаком, у якому впізнав себе. А коли всі розійшлись, Привид сказав Скруджу, що потрібно зовсім небагато, щоб зробити людей щасливими. Скрудж погодився і сказав, що добро, яке чинить Феззівіґ, вартує цілого статку. І тут Скрудж признався, що йому хочеться сказати два-три слова своєму клеркові.

Вони знову перенеслися і побачили Скруджа вже значно старшим — у розквіті літ. Турботи й скнарість уже наклали відбиток на його обличчя. Він був не сам. Поруч із ним сиділа чарівна молода дівчина в жалобі. Її звали Белл. Вона плакала і говорила, що Скрудж поклоняється тепер грошам і прагне тільки наживи. Дівчина сказала, що

розриває заручини. Вона залишила його, і вони розсталися назавжди.

Скрудж закричав до Привида, що не хоче більше нічого бачити.

Але неблаганний Дух сказав, що Скрудж має побачити ще дещо.

Вони перенеслися в кімнату, не дуже велику й не багату, але доволі зручну й затишну. Біля каміна сиділа молода красива дівчина. Поруч сиділа її матір, у якій Скрудж впізнав Белл. У кімнаті також було багато дітей. Мама й дочка виглядали щасливими. Додому прийшов голова сімейства з різдвяними подарунками. Старий Скрудж заплакав і подумав, що у нього теж могла б бути щаслива сім'я.

Чоловік сказав Белл, що бачив сьогодні її колишнього приятеля, Скруджа, який сидів сам у конторі при свічі, не зачинивши віконниць. Чоловік дивувався, як Скрудж може сидіти самісінький у конторі, якщо його компаньйон при смерті.

Побачене вразило Скруджа, і він просив Духа повернути його додому. Сніп світла в Духа над головою розгорявся все яскравіше. Скрудж схопив ковпак і насунув Духові на голову. Дух якось одразу осів під ковпаком, який накрив його аж до п'ят, але світло все одно струменіло. Раптом Скрудж опинився вдома. Він впав на ліжку і заснув.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

КУПЛЕТ ТРЕТІЙ

ДРУГИЙ ІЗ ТРЬОХ ДУХІВ

Прокинувшись, Скрудж сам відкинув ковдру, бо твердо вирішив, що цього разу не дасть застигнути себе зненацька й злякатися. Та коли годинник на дзвіниці пробив першу, жоден привид не з'явився. Згодом Скрудж виявив, що Дух у сусідній кімнаті, бо звідти струменіло дивне світло.

Скрудж увійшов і побачив, що стіни його кімнати прикрашені живими рослинами. На підлозі величезною купою, що скидалась на трон, були складені всілякі різдвяні страви і ласощі. На цьому троні сидів веселий і сяючий велетень. У руці в нього був смолоскип, трохи схожий за формою на ріг достатку. Привид сказав, що він Дух Нинішнього Різдва. Він був одягнений у просту зелену мантию чи накидку, облямовану білим хутром. Широкі груди велетня були оголені, ноги були босі, а голова була покрита лише віночком із гостролисту.

Скрудж з Духом перемістилися на міську вулицю. Був різдвяний ранок. Погода була похмура, але на вулицях було весело. Люди радісно перегукувалися, грали в сніжки, а бакалійники продавали найрізноманітнішу смакоту.

Потім вони перенеслися на глуху окраїну міста, у житло Скруджового клерка Боба. Там готувалися святкувати Різдво. Бобова дружина, місіс Кретчит, розстелила на столі скатертину. Довкола бігали діти — дочка Белінда, син Пітер, ще двоє Кретчитів — молодший син і молодша дочка. Додому прийшла дочка Марта, яка уже працювала, і Боб з найменшим сином Тімом. Ноги Тіма були в металевих шинах, а в руках він тримав маленьку милицю. Сівши за накритий стіл, усі прочитали молитву. Потім вони їли печеного гусака. Хоч гусак був зовсім маленький, всі говорили, що ситі. Згодом місіс

Кретчит подала пудинг, на який ледве вистачило борошна. Кожен розхвалював пудинг, але нікому й на думку не спало сказати чи бодай подумати, що це був дуже маленький пудинг для такого великого сімейства. Після обіду на столі з'явилися яблука й апельсини, а на вугілля висипали цілий совок каштанів. Відтак усе сімейство розсілося біля каміна. Боб тримав у руці худеньку ручку Тіма, наче боявся, що хтось може відняти в нього синочка.

Старий Скрудж спитав Привида, чи буде жити Крихітка Тім. Привид відповів, що дитя не доживе до наступного Рідва, хіба майбутнє щось змінить.

Раптом Боб проголосив неочікуваний тост за містера Скруджа, без якого їм не вдалося б справити цього свята. Місіс Кретчит заявила, що лише заради Різдва можна пити за здоров'я такого бридкого, байдужого, жадібного скнари. Але все-таки сім'я випила за Скруджа, а потім почала говорити про свої справи, бажання і надії. На завершення Тім тоненьким жалібним голосом завів пісеньку про маленького хлопчика, який заблукав під час бурану.

Звичайно, нічого надзвичайного в усьому цьому не було. Проте всі тут були щасливі, задоволені одні одними, раді святу і вдячні долі. Скрудж не міг відірвати від них очей, і особливо — від Крихітки Тіма.

Після цього Дух переніс Скруджа до пустельного і похмурого торф'яного болота. Тут жили рудокопи, які працювали у надрах землі. У віконці якоїсь халупки блимнув вогник, і вони поквапилися до неї. Перед їхніми очима постала весела компанія, що зібралася біля палаючого вогнища. Там сиділи старенькі дідусь і бабуся зі своїми дітьми, онуками і навіть правнуками. Всі вони були одягнені по-святковому. Дідусь заспівав різдвяну пісню, а всі підхоплювали хором приспів.

Потім вони полетіли до моря. Скрудж із жахом побачив грізну грядку скель — берег залишився позаду. За декілька миль від берега на скелі стояв самотній маяк. Навіть там двоє людей, які сторожили маяк, побажали один одному веселого Різдва.

І ось уже Дух полетів над чорним бурхливим морем. Вони зі Скруджем опустилися на палубу корабля. Рульовий, дозорець, матроси стояли на вахті, і кожен із цих людей або наспівував тихенько різдвяну пісню, або думав про Різдво, або тихо ділився з товаришем спогадами про те, як він колись святкував.

Раптом Скрудж почув веселий сміх свого племінника, бо перенісся у світлу, простору, добре натоплену кімнату, де було повно гостей. Племінник сміявся зі Скруджа, розповідаючи своїм гостям, що старий говорив, ніби Різдво — це дурниця, нісенітниця. Але племінник вважав, що не варто засуджувати дядька, бо його вади йому ж таки є карою. Племіннику було жаль дядька, він шкодував, що старий позбавив себе можливості гарно провести час.

Після прийому гості племінника танцювали, грали ігри, співали. Коли Скрудж почув пісню, яку колись співала його маленька сестра, він розчулився. Йому здавалося, що якби він чув частіше ці звуки в минулі роки, може, він завжди прагнув би лише добра і щастя собі й людям, і не довелося би духу Джейкоба Марлі вставати з могили.

Коли під кінець святкування племінник виголосив тост за дядька, Дух зі Скруджем

рушили далі. Далеким був їхній шлях, чимало вони побачили. Дух стояв у головах хворого, і хворий підбадьорювався і веселів; приходив до блукачів, які тужать на чужині, і їм здавалося, що вітчизна близько; охоплені розпачем після його відвідин окрилялися новою надією, а бідняки знаходили багатство в собі.

Скрудж помітив, що Привид старіє буквально на очах. Дух пояснив, що сьогодні його життю настане кінець. Він показав двох страшних дітей, що були під його одягом. Це були хлопчик і дівчинка. Худі, мертвотно-бліді, у лахмітті. Дух сказав, що ці діти — породження людини, хлопчика звати Неуцтво, дівчинку — Убогість, і люди використовують їх у своїх нечистих, корисливих цілях.

Годинник пробив північ, і Дух зник. Скрудж побачив величного Привида, закутаного з голови до ніг у плащ із капюшоном. Той плив над землею йому назустріч.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

КУПЛЕТ ЧЕТВЕРТИЙ

ОСТАННІЙ ІЗ ДУХІВ

Скрудж упав на коліна перед Духом, який нічого не говорив. Скруджеві стало дуже страшно. Він здогадався, що це Дух Майбутнього Різдва. Скрудж розумів, що Дух хоче йому добра, тому попросив вести його, куди потрібно, бо скоро світанок.

Вони увійшли в місто і відправилися на біржу — місце, добре знайоме Скруджеві. Дух зупинився біля невеликої групи ділків, і Скрудж почув їхню розмову. Чоловіки розмовляли про якогось багатого чоловіка, який помер вчора вночі і до якого, напевно, ніхто не піде на похорон. Скрудж нічого не розумів.

Потім на вулиці Дух підвів Скруджа до двох чоловіків, які теж говорили про смерть чоловіка, який "таки втрапив нарешті чортові в лапи". Скрудж не розумів, про кого ж вони говорили. Він знову заглянув на Біржу, шукаючи тут свого двійника, але на його звичному місці стояв якийсь незнайомий чоловік.

Залишивши біржу, вони заглибилися в глухі хрущоби, де стояла крамниця лахмітника. Тут за гроші скуповували ганчірки, старі бляшанки, пляшки, кісти й інше дрантя та мотлох. До сивого шахрая доволі похилого віку прийшла спершу одна жінка, потім друга, потім чоловік. Усі вони мали якісь клунки і всі троє були однаково вражені, впізнавши одне одного. На якусь мить запанував безмовний подив, а потім трійко відвідувачів раптом розсміялися. Виявилося, що ці троє — прибиральниця, праля і посильний гробаря. Всі троє принесли речі якогось небіжчика, якого називали старим скнарою. Серед речей були дві печатки, пенал, пара запонок, дешева шпилька для краватки, простирадла й рушники, дещо з одягу, дві старомодні срібні ложечки, щипчики для цукру, кілька пар старих чобіт, завіса з-над ліжка, ковдра. Була там і найкраща сорочка, з тонкого полотна, яку з покійника зняла одна з жінок.

Скрудж із жахом сказав Духові, що доля нещасного покійника могла бути його долею. Тоді Дух переніс Скруджа у темну кімнату, де стояло ліжко з покійником, накритим порваним простирадлом. Мрець був ограбований, необмитий, неоплаканий,

покинутий усіма. Скрудж міг відкинути простирадло і подивитися на обличчя, але він не міг цього зробити.

Потім Дух показав сім'ю, яка зраділа зі смерті цього чоловіка. Чоловік з дружиною мали виплачувати покійникові борг, а тепер мали можливість якось викрутитися, бо надіялися, що спадкоємець не буди настільки ж безжалісним кредитором.

Після цього дух повів Скруджа у дім Боба Кретчита. Там було дуже тихо. Додому повернувся Боб. Він не міг стримувати сліз, бо Крихітка Тім помер. Боб піднявся нагору — у яскраво й весело освітлену кімнату, вбрану зеленими гілками гостролисту, як на Різдво. Біля ліжка дитини стояв стілець, — хтось, може, усього хвилину тому був тут, сидів біля цього ліжечка... Потім Боб розповів сім'ї, що зустрів Скруджового племінника, і той пообіцяв допомогти йому, чим тільки зможе.

Скрудж відчув, що скоро розпрощається з Духом, тому спитав, хто був той мрець. Дух нічого не говорив, а повів старого на цвинтар. Привид зупинився серед могил і вказав на одну з них. Скрудж, тремтячи, підійшов до неї і прочитав своє власне ім'я: Ібензер Скрудж.

Старий заволав, що він вже не той, яким був. Скрудж питав, чи зможе врятуватися від такої долі, якщо змінить своє життя. Рука Привида затремтіла. Скрудж пообіцяв, що шануватиме Різдво і спокутує своє Минуле Сьогоденням і Майбутнім. Старий схопив Привида, але той відштовхнув його. Скрудж опинився на своєму ліжку.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

КУПЛЕТ П'ЯТИЙ

ЗАВЕРШЕННЯ ЦЬЄЇ ІСТОРІЇ

Скрудж зіскочив з ліжка і був дуже схвилюваний, бо хотів здійснити свої добрі наміри. Він не знав, який сьогодні день, тому відчинив вікно і спитав про це в якогось святково вдягненого хлопчика. Той відповів, що сьогодні Різдво. Скрудж зрадів, що не пропустив свята. Він попросив хлопчика бігти у крамницю курятини і сказати, щоб найбільшу індичку несли сюди. За це Скрудж пообіцяв хлопчику пів крони.

Індичку Скрудж відправив Бобові Кретчиту, а що вона була величезна, то найняв кеб. Потім Скрудж поголився, святково вдягнувся і вийшов з дому. По вулицях уже хмарою сунув народ. Скрудж ішов по вулиці й сіяючою посмішкою вітав кожного стрічного.

Не встиг він відійти від дому, як зустрів одного з тих джентльменів, що просили у Святвечір допомогти бідним. Скрудж вибачився перед ним і попросив зайти до нього в контору, бо хотів виділити велику суму для нужденних.

Скрудж побував у церкві, потім ходив по вулицях, придивлявся до перехожих, гладив по голівках дітей, розмовляв із жебраками, заглядав у вікна квартир. Все, що він бачив, сповняло його серце радістю. Коли почало смеркатися, він рушив до будинку племінника. Там його з радістю прийняли, і всі провели дивовижний вечір.

А зранку, щойно світало, Скрудж уже був у себе в конторі. Він прагнув потрапити

туди раніше від Боба Кретчита і викрити клерка в тому, що він спізнився на роботу. Так і сталося, і Боб уже вибачався, коли Скрудж підійшов і дав йому такого стусана під ложечку, що той задом влетів назад у свою комірчину. Після цього Скрудж сказав, що збільшує йому платню.

Боб спершу думав, що Скрудж збожеволів, але старий привітав його з Різдвом і пообіцяв допомогти його родині. Скрудж запросив Боба увечері на келих різдвяного глінтвейну. А зараз наказав купити відро вугілля і добре напалити.

Від того часу Скрудж жив геть іншим життям. Для Крихітки Тома, який незабаром видужав, він був завжди другим батьком. І таким він став добрим другом, таким добрим господарем. Дехто підсміювався з цього перетворення, але Скрудж не звертав на них уваги.

Більше Скрудж уже ніколи не водив компанії з привидами, — у цьому сенсі він дотримувався принципів поміркованості, — і про нього йшла поголоска, що ніхто не вміє так шанувати й справляти Різдво, як він.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу